

Archeologisch vooronderzoek Zwijnlandstraat (Poperinge)

Colofon

Ruben Willaert bvba

Auteur: Smet Jen

Foto's en tekeningen: Ruben Willaert bvba

In opdracht van: Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen

D/2013/12.814/30

© Ruben Willaert bvba, Sijsele, 2013

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUD

Inhoud.....	3
1. Inleiding	6
1.1. Kader	6
1.2. Onderzoeksopzet en uitgangspunten	6
1.3. Ruimtelijke situering	7
1.3.1. Algemeen	7
1.3.2. Aardkundige situering	7
1.4. Archeologische verwachting	9
1.4.1. Archeologische data.....	9
1.4.2. Historisch-geografische data.....	9
2. Methode	12
2.1. Aanleg opgravingsvlak, documentatie en bewerking van sporen.....	12
2.2. Afwijkingen op oorspronkelijk sleuvenplan	13
2.3. Uitwerking.....	13
2.4. Identificatie en periodisering van sporen.....	13
3. Resultaten	14
3.1. Terreinopbouw.....	14
3.2. Archeologische waarnemingen	16
3.2.1. Depressie	17
3.2.2. Greppels.....	18
3.2.3. (Paal)kuilen	21
4. Conclusies en aanbevelingen	29
4.1. Conclusies.....	29
4.2. Aanbevelingen.....	29

Administratieve gegevens van het onderzoeksgebied	
Provincie:	West Vlaanderen
Gemeente:	Poperinge
Kadastrale gegevens:	Afdeling 3, Sectie K, nrs. 38 a, 37a, 41b, 36a, 35, 32b, 37b, 42, 47t (partim), 19f
Projectcode:	POZW-13
Vindplaatsnaam:	Poperinge Zwijnlandstraat
Coördinaten projectgebied:	N: X: 33.830 Y: 172.550 O: X: 33.450 Y: 172.380 Z: X: 33.360 Y: 172.230 W: X: 33.190 Y: 172.410
Opp. Projectgebied:	5,2 ha
Opp. Onderzocht gebied:	5204 m ²
Opdrachtgever:	VMSW
Projectverantwoordelijke:	Smet Jen
(vergunninghouder):	Ruben Willaert bvba T: 050/36 28 20 E: info@rubenwillaert.be
Bevoegde overheid:	Sam Dedecker Agentschap Onroerend Erfgoed 8200 Brugge Koning Albert I-laan 1.2 bus 92 T: 050/ 24 81 80 E: sam.dedecker@rwo.vlaanderen.be
Wetenschappelijke begeleiding	Jan Decorte (Archeo7) Sint-Laurentiusplein 1 B-8950 Kemmel T: 057/ 48 78 29 E: jan.decorte@co7.be
Nr. opgravingsvergunning:	2013/486
Nr. vergunning metaaldetectie:	2013/486(2)
Uitvoering van het veldwerk:	13/11/2013 – 22/11/2013
Beheer en plaats documentatie:	Depot Onroerend Erfgoed Sint-Laurentiusplein 1 B-8950 Kemmel
Beheer en plaats van stalen en vondsten:	Depot ARCHEO7 Sint-Laurentiusplein 1 B-8950 Kemmel
Omschrijving van de onderzoeksopdracht	
Bijzondere voorwaarden:	Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Poperinge Zwijnlandstraat
Archeologische verwachting:	Cfr. 1.4. Archeologische verwachting

Wetenschappelijke vraagstelling:	Cfr. 1.2. Onderzoeksopzet en uitgangspunten
Aanleiding tot het onderzoek:	Cfr. 1.1. Kader
Eventuele randvoorwaarden:	nvt

Eventuele raadpleging van specialisten

Omschrijving van de inbreng van specialisten als hun advies werd ingewonnen bij substantiële staalname voor specialistisch onderzoek:	nvt
Omschrijving van de inbreng van specialisten als zij betrokken worden bij de conservatie:	nvt
Omschrijving van de algemene wetenschappelijke advisering door personen die buiten het project stonden:	nvt

1. INLEIDING

1.1. KADER

De Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW) plant de inrichting van een nieuwe verkaveling op een terrein in de wijk Zwijnlandstraat - Proones 2 van de gemeente Poperinge (prov. West- Vlaanderen). Aanpalend en onder hetzelfde vergunningsnummer werd een perceel onderzocht in opdracht van de Kerkfabriek OLV Poperinge. Het plangebied grenst in het zuiden aan de Zwijnlandstraat en sluit in het noorden direct aan op de verkaveling "Proones I". Op het terrein worden nieuwe woningen gerealiseerd.

Omdat de nieuwbouw eventueel aanwezig archeologisch erfgoed in de ondergrond van de planlocatie kan aantasten, is door het agentschap Onroerend Erfgoed (OE) van de Vlaamse Overheid aanbevolen om op deze locatie een archeologische terreininventarisatie door middel van proefsleuven uit te voeren.

De terreininventarisatie is uitgevoerd door het archeologisch projectbureau Ruben Willaert bvba in opdracht van de VMSW en de Kerkfabriek. Het veldwerk is uitgevoerd van 13 tot 22 november 2013. De uitwerking en rapportage van de onderzoeksresultaten ging van start op 25 november 2013.

De terreininventarisatie en de uitwerking van de onderzoeksresultaten zijn uitgevoerd door J. Smet (archeoloog en projectverantwoordelijke), D. Teetaert (archeoloog) en D. Herreman (archeoloog). Het onderzoek werd wetenschappelijk begeleid door J. Decorte (Archeo7). De terreininventarisatie is uitgevoerd in samenwerking met landmeter T. Hauspie (Feys bvba). Het kraanwerk is uitgevoerd door kraanfirma Verbeke NV. Het archeologisch vooronderzoek vond plaats onder toezicht van S. De Decker (Vlaamse Overheid, agentschap Onroerend Erfgoed, OE). Het handgevoerd aardewerk werd voorgelegd aan Prof. Dr. J. Bourgeois .

1.2. ONDERZOEKSOPZET EN UITGANGSPUNTEN

Doel van het archeologisch vooronderzoek is een archeologische evaluatie van de projectlocatie, om inzicht te krijgen in de verspreiding, densiteit, aard en chronologie van eventueel aanwezige archeologische bodemsporen op het terrein. Uitgangspunten voor het onderzoek vormden de bijzondere voorwaarden opgenomen in de vergunning voor de uitvoering van een archeologische prospectie met ingreep in de bodem (2013/486).

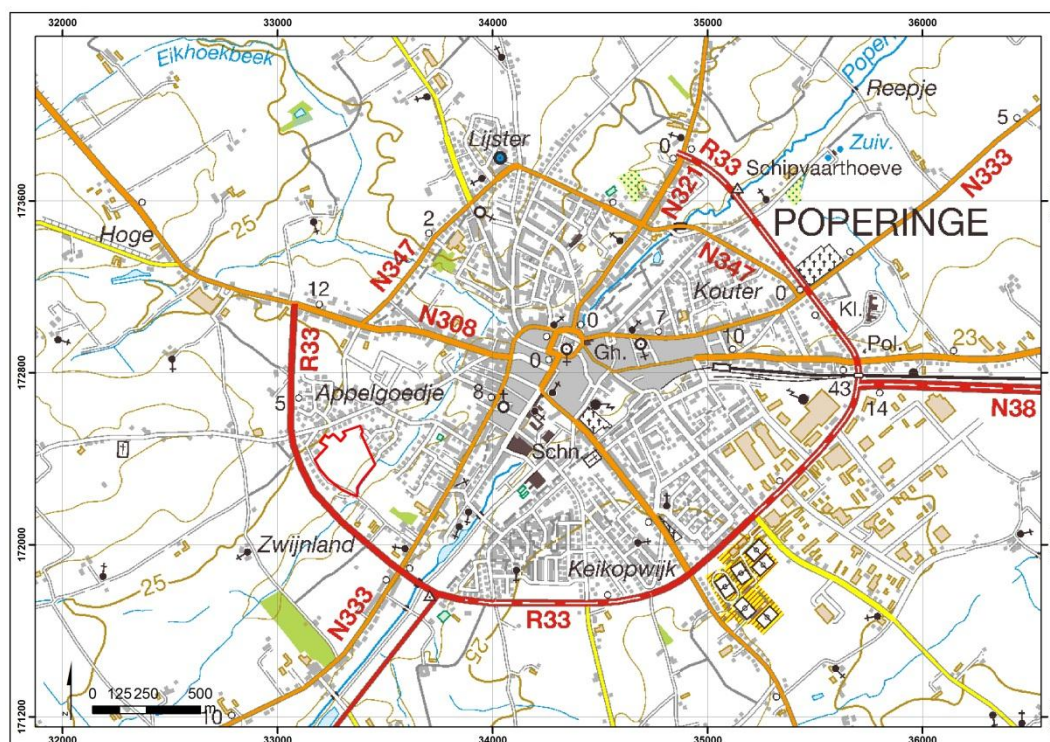
In de bijzondere voorwaarden werden volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

- Zijn er sporen aanwezig?
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Wat is de aard, datering en bewaringstoestand van de sporen?
- Op welk niveau bevinden de sporen zich?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Is er een vervolgonderzoek nodig, zo ja, welke aspecten verdienen hierbij bijzondere aandacht?

1.3. RUIMTELIJKE SITUERING

1.3.1. ALGEMEEN

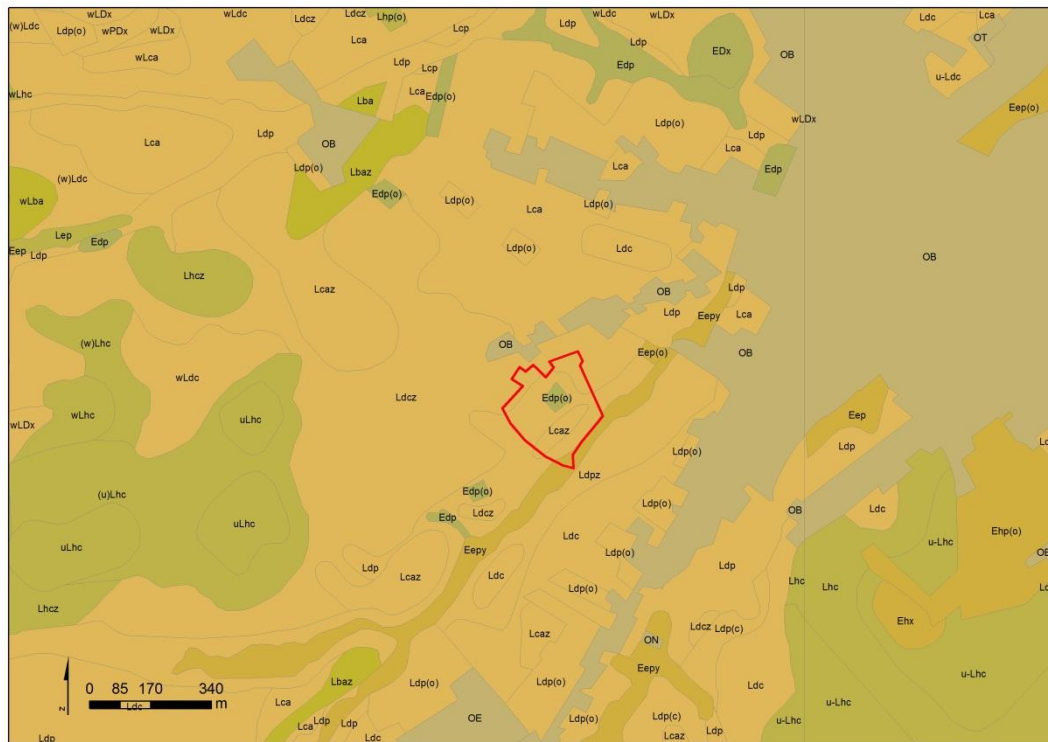
De planlocatie situeert zich in het zuidwesten van het centrum van de gemeente Poperinge (prov. West- Vlaanderen), meer bepaald tussen de Zwijnlandstraat, de Werf en de recente verkaveling Proones I (fig.1). Aan de oostelijke zijde is het projectgebied begrensd door de Bommelaersbeek-Hipshoekbeek. De planlocatie heeft als kadastrale omschrijving: Poperinge, 3^e Afdeling, Sectie K, Percelen 38a, 40a, 39a, 37a, 41b, 36a, 35, 32b, 37b, 42 en 47t. Het projectgebied is ca. 4,2 ha groot en was bij aanvang van het terreinwerk was de projectlocatie in gebruik als akker- en grasland.

Figuur 1: Projectlocatie (rood), aangeduid op de topografische kaart (dov.vlaanderen.be).

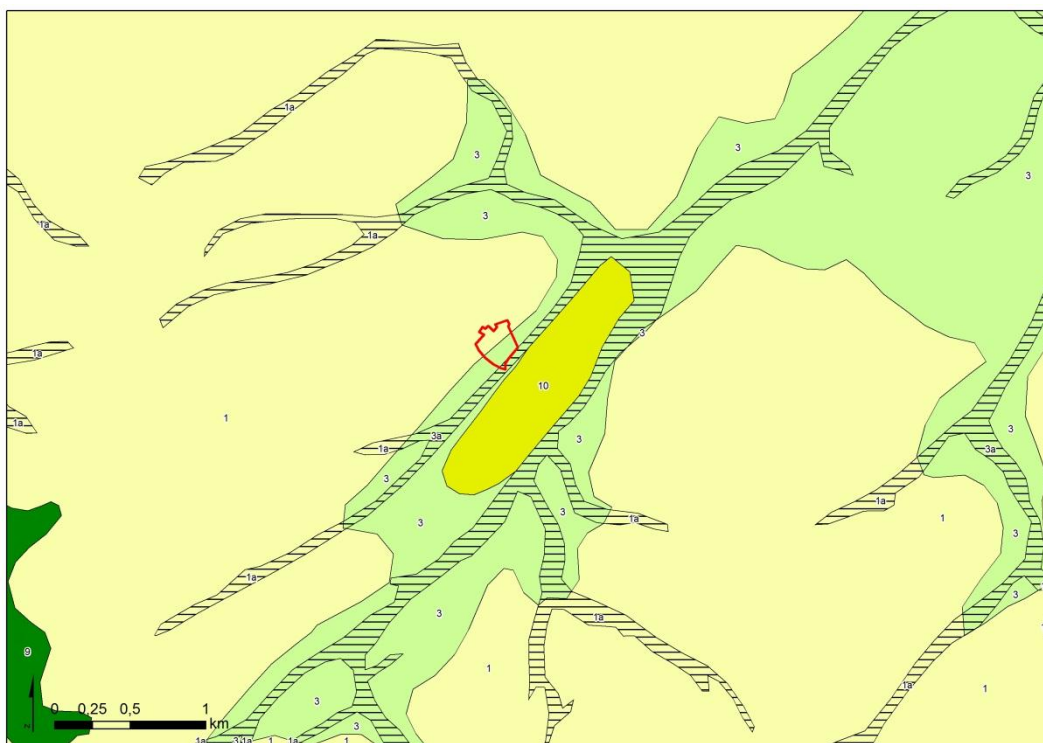
1.3.2. AARDKUNDIGE SITUERING

De Bodemkaart van Vlaanderen (schaal 1:20.000) situeert ter hoogte van de projectlocatie vijf bodemtypes (fig.2). In het uiterste noorden en westen van het terrein betreft het matig gleyige zandleemgronden met een sterk gevlekte (of met verbrokkelde) textuur B horizont (uitgeloogde bodems), waarvan de sedimenten lichter of grover worden in de diepte (Ldcz). Het grootste deel van het terrein bestaat uit matig gleyige zandleemgronden zonder profielontwikkeling (alluviale en colluviale bodems) (Ldp). Centraal in het terrein is verder sprake van een zwak gleyige zandleemgrond met textuur B horizont (uitgeloogde bodems), waarbij de sedimenten lichter of grover worden in de diepte (Lcaz), evenals van een matig gleyige kleigrond zonder profielontwikkeling (alluviale en colluviale bodems) met sterk antropogene invloed (Edp(o)). Het uiterste zuidoosten van het terrein tenslotte is gekenmerkt door een sterk gleyige kleigrond met reductiehorizont en zonder profielontwikkeling (alluviale en colluviale bodems), waarbij de sedimenten zwaarder of fijner worden in de diepte (Eepy).

Figuur 2: Projectlocatie (rood), aangeduid op de Bodemkaart van Vlaanderen (<http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/bodemkaart>).

De quartairgeologische kaart van Vlaanderen (schaal 1:20.000) situeert in het westelijke deel van de projectlocatie eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen (profiel 1, code ELPw) en/of helling afzettingen van het Quartair (code HQ). In het oostelijke deel van de projectlocatie bevindt zich onder de eolische afzetting nog een fluviatiele afzetting van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) (profiel 3, code FLPW), met voor het uiterste zuidoosten van het terrein aanvullend bovenop de eolische afzetting nog een fluviatiele afzetting (inclusief organo-chemische en perimariene) van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan) (profiel 3a, code FH). Mogelijk dient in het uiterste oosten van de planlocatie nog rekening te worden gehouden met de aanwezigheid van eolische afzettingen uit het Saaliaan (Midden-Pleistoceen) (profiel 10, code EMPS), onder de fluviatiele afzettingen van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal (fig. 3).

Figuur 3: Projectlocatie (rood), aangeduid op de quartairgeologische kaart van Vlaanderen.

1.4. ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING

1.4.1. ARCHEOLOGISCHE DATA

De nieuwe verkaveling is voorzien in een gebied waarbinnen geen archeologische vindplaatsen gekend zijn. Potentieel relevant is de ligging van de planlocatie aan de rand van de middeleeuwse kern van de stad Poperinge. Mogelijk bevinden zich sporen van middeleeuwse bewoning of van middeleeuwse ambachtelijke activiteiten in de bodem (cfr. Bijzondere voorwaarden opgenomen in de vergunning 2013/486).

De Centraal Archeologische Inventaris (CAI) beschrijft in de onmiddellijke nabijheid (<1km) van de planlocatie meerdere archeologische vindplaatsen, zowel losse vondsten als sporen, met uiteenlopende dateringen. Op minder dan 500m ten zuidoosten van het projectgebied, net buiten het huidige centrum van Poperinge, zijn door het projectbureau Ruben Willaert bvba vrij recent een archeologisch vooronderzoek en daaropvolgende opgraving uitgevoerd langsheen de Vleterbeek (Demey 2012a; Teetaert 2013). Daarbij zijn bewoningssporen aangetroffen die vermoedelijk te dateren zijn in de late IJzertijd tot vroeg- Romeinse periode. Op ca. 650m ten noordoosten van de projectlocatie werd tijdens een archeologisch vooronderzoek (Demey 2012b) aan de Koestraat een grachtencomplex uit de late Bronstijd of vroege IJzertijd aangesneden.

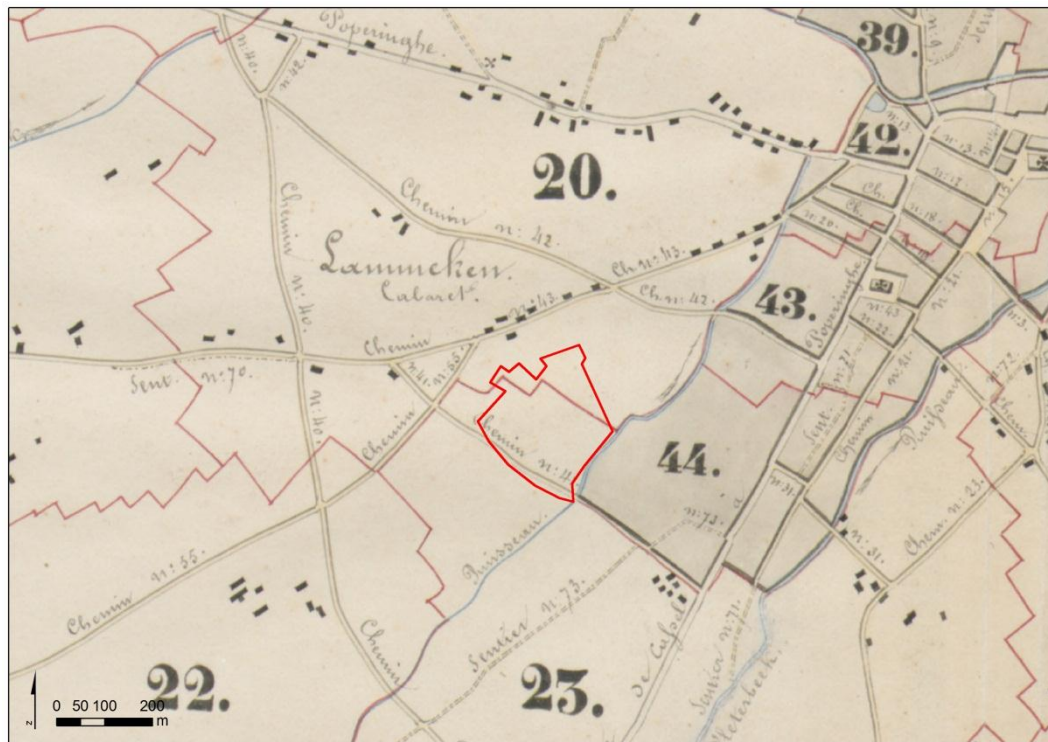
1.4.2. HISTORISCH-GEOGRAFISCHE DATA

Om inzicht te krijgen in de eventuele bewoning van de planlocatie tijdens de postmiddeleeuwse periode, werden de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1771-1778), beter gekend als de Ferrariskaart, en de Atlas der Buurtwegen (1841) geconsulteerd (fig. 4 en 5). Op geen van beide kaarten wordt bewoning binnen de planlocatie aangeduid. Uitgaande van de Ferrariskaart kan het noordoostelijke gedeelte van de planlocatie wel deel hebben uitgemaakt van een erf in

de vorm van een boomgaard. Het huidige stratenplan komt duidelijk overeen met de situatie zoals ze op de Atlas der Buurtwegen is weergegeven. Op beide kaarten is de tevens de loop van de Bommelaersbeek- Hipshoekbeek aan de oostelijke zijde van het projectgebied te herkennen. De zone aan de rand van deze beek lijkt op de Ferrariskaart aangeduid als een moerassige weide. Het lijkt er op dat de planlocatie lange tijd een agrarische functie heeft gehad, wat de kans op een goede bewaring van eventueel oudere bewoningssporen verhoogt.

Figuur 4: Projectlocatie (rood), aangeduid op de Kabinetskaart van de Oostenrijke Nederlanden (1771-1778).

Figuur 5: Projectlocatie (rood), aangeduid op de Atlas der Buurtwegen (1841).

2. METHODE

Tijdens het inventariserende proefsleuvenonderzoek zijn in totaal 26 sleuven en 5 kijkvensters aangelegd. Bij het opstellen van een sleuvenplan werd getracht om bouwvolumes te vermijden en zo stabiliteitsproblemen bij funderingswerken te vermijden.

Figuur 6: Overzichtskaart met de aangelegde sleuven en kijkvensters.

2.1. AANLEG OPGRAVINGSVLAK, DOCUMENTATIE EN BEWERKING VAN SPOREN

De sleuven en kijkvensters werden machinaal aangelegd met een 22-tonskraan met tandeloze bak. Tijdens de inventarisatie werd één werkvlak aangelegd, de diepte hiervan varieert in functie van de leesbaarheid van de archeologische sporen.

Waar nodig werd het vlak manueel opgeschaafd om de leesbaarheid van de bodemsporen te bevorderen. Archeologische vondsten die niet uit een spoor werden ingezameld zijn als puntvondst ingemeten.

Na de aanleg van de sleuven en kijkvensters zijn alle sporen ingekrast en de vlakken gefotografeerd. Vervolgens zijn de sporen oplopend genummerd en beschreven op soort, vorm, kleur en samenstelling van de spoorvulling. Van alle sporen werd een detailfoto genomen. Van de sleuven werd om de (ca.) 10 meter een vlakfoto getrokken.

Bij aanvang van het onderzoek werd gebruik gemaakt van de diensten van landmeetbureau Feys. Het terrein was echter zo waterverzadigd dat aangelegde sleuven onmiddellijk dienden ingemeten te worden. De samenwerking met Feys BVBA werd dan ook stopgezet en de resterende sleuven en kijkvensters werden ingemeten met de robotic Total Station (rTS) door D. Teetaert (Ruben Willaert BVBA). Tijdens het inmeten zijn alle hoogtematen van de putranden en de opgravingsvlakken bepaald met een gemiddelde onderlinge afstand van 10 m.

2.2. AFWIJKINGEN OP OORSPRONKELIJK SLEUVENPLAN

Zoals op de coördinatievergadering d.d. 9/10/2013 besproken werd gestart met de aanleg van sleuven 1, 2, 14 en 15; die haaks op de Bommelaarsbeek werden getrokken. In deze sleuven werden in de zuidwestelijke helft enkele sporen waargenomen. Bijgevolg werden de sleuven 3, 4 en 5 opgegeven. In plaats daarvan werden sleuven 6, 7, 8 en 9 doorgetrokken in dezelfde richting als sleuven 1, 2, 14 en 15.

2.3. UITWERKING

Na het beëindigen van het veldwerk is begonnen met de uitwerking van het vooronderzoek. Als basis voor de uitwerking dienden de richtlijnen van de BVW. De uitwerking bestaat uit de technische verwerking van alle gegevens (databaseer, vervaardigen van overzichtskaarten etc.), het beschrijven en uitwerken van de aangetroffen sporen en uit een eerste analyse van het aangetroffen vondstmateriaal.

2.4. IDENTIFICATIE EN PERIODISERING VAN SPOREN

Tijdens het onderzoek zijn in totaal 215 sporen geregistreerd. Na eliminatie van natuurlijke bodemsporen en recente verstoringen resteren 211 archeologische sporen. Voor een periodisering vormden kleur en samenstelling van de spoorvullingen zelden een leidraad. Enkel recente verstoringen onderscheidden zich van de oudere resten door een scherpere spoorbegrenzing en heterogene vulling. Verdere indeling in perioden gebeurde, waar mogelijk, op basis van vondstmateriaal.

3. RESULTATEN

3.1. TERREINOPBOUW

De opbouw van het projectgebied werd onderzocht door middel van 47 profielen, die verspreid over de volledige projectlocatie werden aangelegd. Bij deze profielkolommen werd telkens ongeveer 1m schoongemaakt en geregistreerd. Ze werden gemiddeld 60 centimeter in de moederbodem aangelegd.

Figuur 7: Weergave van geregistreerde profielsecties (groen) en profielsecties die inkalfden voor ze geregistreerd konden worden (rood).

In zes gevallen kalfde de profielsectie in alvorens deze kon worden getekend en gefotografeerd. Uit de 41 resterende profielsecties kan opgemaakt worden dat de opbouw van de projectlocatie vrij homogeen is en overeenkomt met de bodemtypes zoals beschreven op de bodemkaart. Onderstaand profiel kan als typeprofiel voor het overgrote deel van het terrein beschouwd worden.

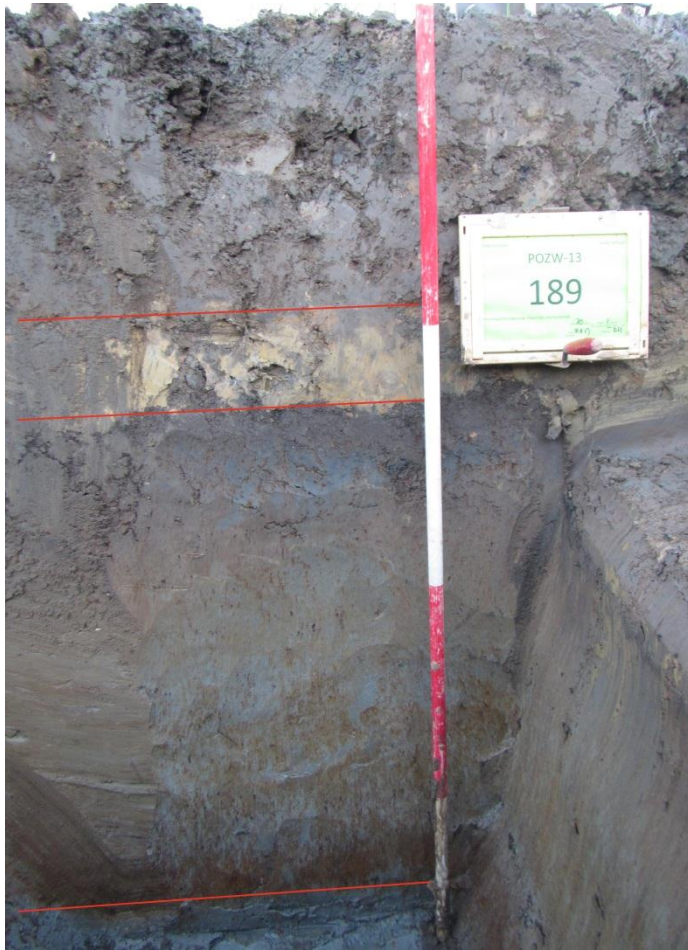
Figuur 8: Profiel 2 in sleuf 12.

Onder een ca. 30 cm dikke bouwvoor komt over nagenoeg het hele projectgebied een homogene bruine tot lichtbruin-beige textuur B horizont voor die als matig tot sterk zandige leem werd beschreven. Deze Bt horizont varieerde tussen 15 en 50 centimeter.

Hieronder kwam een lichtgrijs-bruine homogene, matig tot zwaar zandige leembodem voor. Vanaf dit niveau waren archeologische sporen zichtbaar en dus werden de sleuven op dit niveau aangelegd. Tussen 30 en 60 centimeter onder de grens tussen de hiervoor beschreven Bt-horizont en de C-horizont werden de sedimenten duidelijk grover en kon men spreken van een grijsbruine, matig tot licht silteuze zandbodem.

Op enkele plaatsen werd tussen de bouwvoor en de Bt-horizont nog een ophogingspakket van recente aard waargenomen. Het gaat hier in het bijzonder over de profielen ter hoogte van sleuven 13 t.e.m. 19.

Een ander typeprofiel is van toepassing voor alle zuidwestelijke uiteinden van sleuven 21 t.e.m. 30. Hier kon, onder de bouwvoor en een recente ophogingslaag, een colluviumpakket waargenomen worden dat op het zuidelijkste punt tot een meter dik is. Onder dit colluviumpakket werd, op ca. twee meter onder maaiveld, op homogene, lichtblauwe zandige klei gestoten. Een dergelijk profiel sluit aan bij de verwachtingen die gebaseerd waren op de bodemkaart en de quartairgeologische kaart.

Figuur 9: Profiel 1 in sleuf 30.

Tot slot dient nog gezegd te worden dat, hoewel de bodemopbouw vrij eenduidig was over het gehele projectgebied (bovenstaande profielen uitgezonderd), het hoogst leesbare archeologische niveau naar de oostelijke en zuidelijke begrenzing van het terrein toe dieper lag dan centraal en in het noordelijke en westelijke deel. De B textuur horizont - hierboven beschreven – werd aanzienlijk dikker naar de Bommelaarsbeek op, vermoedelijk door toenemende invloed van waterhuishouding naar de beek en haar inundatiezone op.

3.2. ARCHEOLOGISCHE WAARNEMINGEN

In totaal werden 211 archeologisch relevante sporen aangetroffen. Het gaat om 87 greppelsegmenten, 62 kuilen, 58 paalkuilen en vier sporen die, bij nader onderzoek, als opgevulde depressie werden geïnterpreteerd.

Figuur 10: Algemeen sporenplan.

3.2.1. DEPRESSIE

Bij de aanleg van sleuf 9 werd - ter hoogte van kijkvenster 34 - spoor 81 aangetroffen, met een diameter van 26,5 meter. De bruingrijze vulling bevatte erg veel mangaanspikkels en fragmenten, alsook enkele fragmenten aardewerk. Ook in sleuf 14, die ten noordoosten lag van sleuf 8, werd een gelijkaardig spoor aangetroffen (spoor 26). Tot slot werd ten zuiden van sleuf 9 kijkvenster 32 aangelegd. Ook hier werd tegen de noordelijke putrand een vaag spoor waargenomen met dezelfde vulling.

Initieel werd gedacht dat het om een poel ging. Op deze locatie situeerden zich namelijk in een microdepressie (ca. 20 cm dieper) die nog net waar te nemen was vanaf het huidige maaiveld en op diverse plaatsen werd aardewerk aangetroffen. Indien het werkelijk zou gaan om een poel zou het spoor een minimumlengte van 45 meter hebben, wat zeer onwaarschijnlijk is.

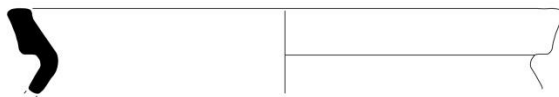
Na aanleg van kijkvenster 34 bleek het echter om een opgevulde depressie te gaan waarin zich een sporencluster bevond (cfr. 3.2.3). Aardewerk dat bij de aanleg verzameld werd uit de depressie wijst op een middeleeuwse dichtslibbing (rood geglaazuurd en grijs aardewerk). Uit profiel 3 in sleuf 14 werd een randscherf in grijs aardewerk gerecupereerd die uit de bovenste opvulling van de depressie afkomstig is. Het gaat hier om een gesloten aardewerkvorm met vrij grote diameter (22 centimeter). Vermoedelijk gaat het hier om een voorraadpot of kookpot. Het randtype houdt het midden tussen een manchtrand en een blokrand en vertoont gelijkenissen met randtype L42C¹. De datering die hiervoor vooropgesteld wordt door De Groote ligt in de 14de-15de eeuw.

¹ De Groote p.277

Figuur 11: Detailfoto van de aangetroffen rand in grijs aardewerk (vondstnummer 12).

Vnr 12

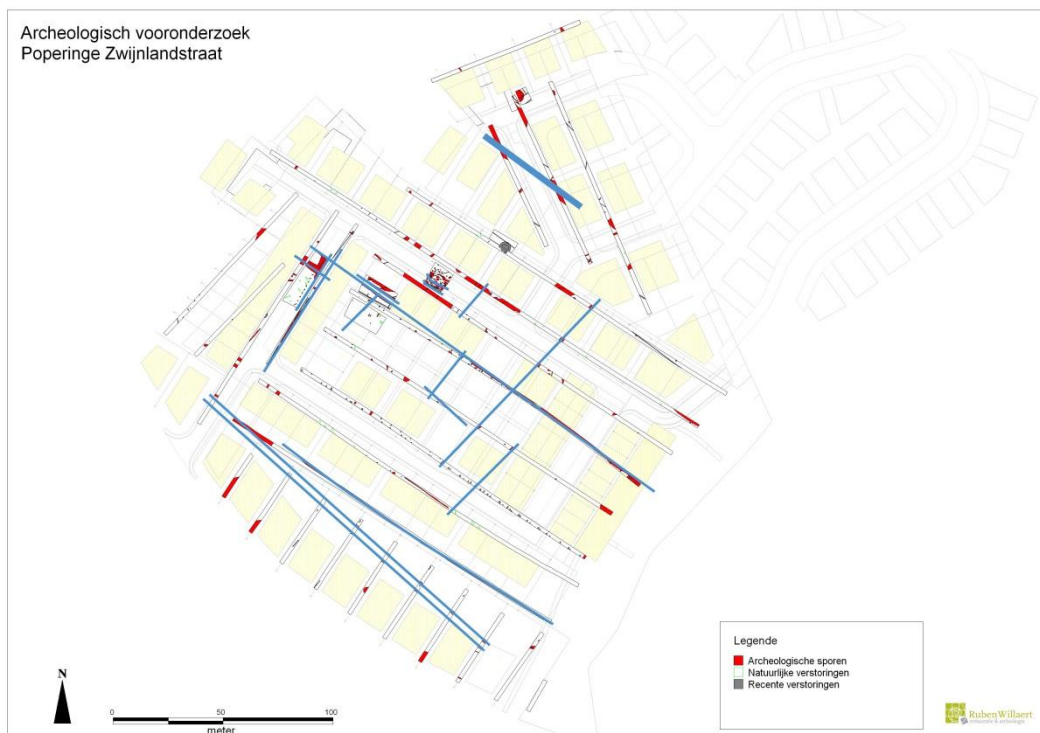
Figuur 12: Technische tekening van de aangetroffen rand in grijs aardewerk (schaal 1:3).

Het voorkomen van een microdepresie op deze locatie stemt overeen met de bodemclassificatie op de bodemkaart. Hier wordt code Edp (o) vooropgesteld (matig gleyige gronden op klei zonder profielontwikkeling met sterk antropogene invloed), wat doet vermoeden dat zich hier een oud vennetje situeert.

Gezien de zeer dense spreiding van potentiële sporen op deze locatie (cfr. 3.2.3) kon niet gecontroleerd worden of onder het colluviumpakket nog een eventueel ouder archeologisch niveau aanwezig was.

3.2.2. GREPPELS

Op basis van de aangetroffen greppelsegmenten werd een poging gedaan om de oriëntatie van enkele greppels te reconstrueren, dit op basis van de locatie, de op het terrein waargenomen aflijningen en de beschrijving van de vulling(en).

Figuur 13: Projectie van aangetroffen greppels.

Bovenstaande kaart toont een projectie van de op het terrein voorkomende greppels op basis van segmenten die eenzelfde oriëntatie en beschrijving vertoonden. Het beeld dat ontstaat is dat van een groot aantal greppels die het terrein in hoofdzakelijk NO-ZW richting (en haaks daarop) doorkruisen. Enkele van deze greppels kunnen op basis van aardewerk aan een periode toegeschreven worden. Resultaat daarvan is te zien op onderstaand kaartbeeld.

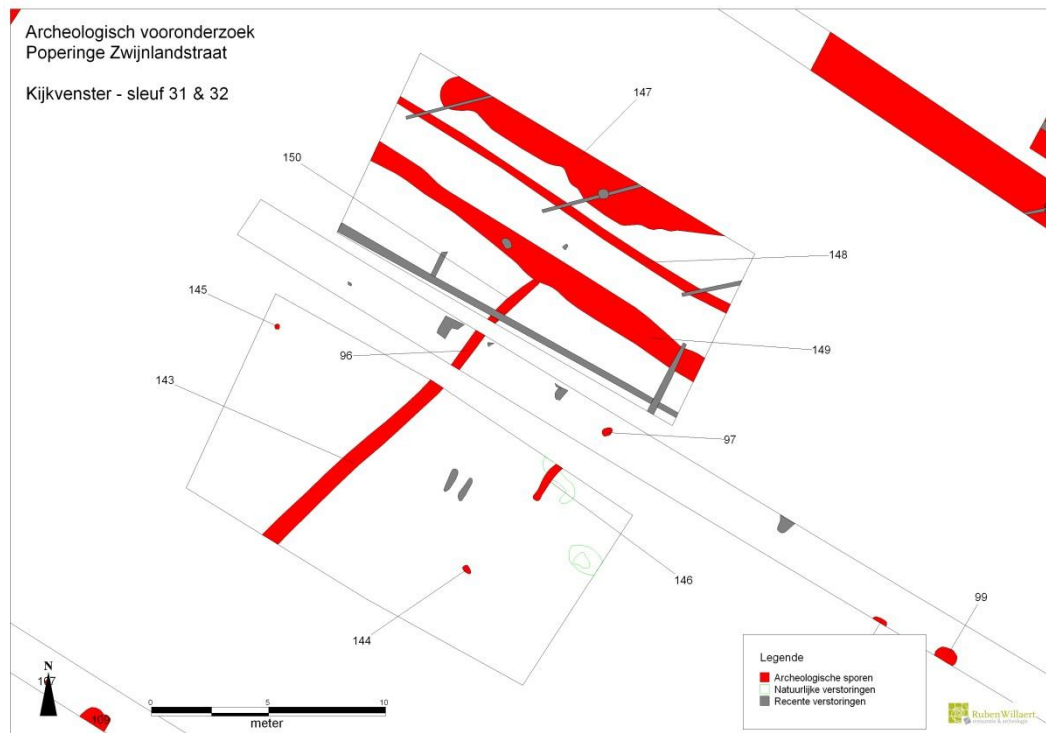

Figuur 14: Een fasering van de aangetroffen greppels op basis van aardewerk.

Opmerkelijk is hier dat één van de greppels (spoor 148, rood) ter hoogte van put 32 - waaruit handgevormd aardewerk werd gerecupereerd (en dus een ijzertijd datering voorop wordt gesteld) een identieke oriëntatie heeft als spoor 149 (en spoor 104, dat in het verlengde ligt). Hieruit werd geen aardewerk ingezameld, maar op basis van de vulling werd wel uitgegaan van een middeleeuwse datering. Mogelijk gaat het hier om een continuïteit in landgebruik over een zeer lange periode.

Figuur 15: Overzichtsfoto van kijkvenster 32 (genomen vanuit het noordwesten).

Figuur 16: Overzichtsplanning van kijkvenster 32.

Verder moet nog de aandacht gevestigd worden op sporen 165 en 168, aangetroffen in put 34. Deze twee greppels vormen mogelijk een dubbele omgrachting en lijken af te draaien aan de westelijke zijde van het kijkvenster. Uit spoor 168 – de meest zuidelijke greppel – werd rood geglaazuurd aardewerk ingezameld. Hier dient echter wel opgemerkt te worden dat de begrenzing van deze greppels erg vaag was en dat het ook zou kunnen gaan om één brede gracht met een centrale blekere vulling.

Figuur 17: Overzichtsfoto van kijkvenster 34 (genomen vanuit het zuidoosten).

3.2.3. (PAAL)KUILEN

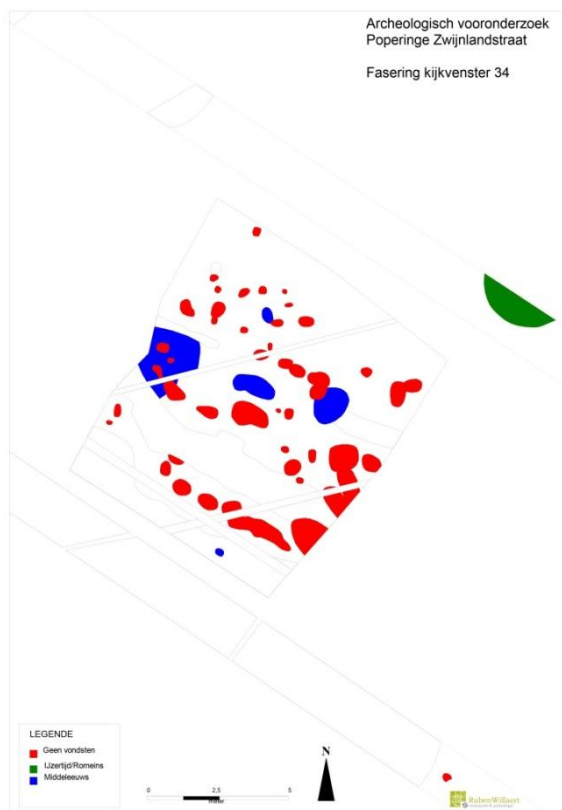
Over het gehele terrein werden in totaal 120 paalkuilen en andere kuilen aangetroffen. De spreiding van deze sporen is eerder iel te noemen. Zo werd ten zuiden van sleuf 1 slechts één paalkuil aangetroffen (Zone B, groen). In de zuidoostelijke zijde (ca. 55 meter) van sleuven 1, 2, 6, 7, 8, 9, 14 en 15 werden zes kuilen geregistreerd (zone A, geel). Ook ten noorden van sleuf 15 werden niet meer dan vier kuilen aangetroffen (Zone D, rood). Ten slotte waren ook in de zone ten westen van sleuf 11 slechts enkele sporen aanwezig (Zone C, blauw). Onderstaand kaartbeeld geeft een overzicht van de nagenoeg lege zones.

Figuur 18: Kaartbeeld waarop nagenoeg lege zones aangeduid zijn.

De resterende zone vertoont een min of meer egale spreiding van kuilen en paalkuilen. Een uitzondering hierop is kijkvenster 34, waar maar liefst vijf kuilen en 46 mogelijke paalkuilen werden waargenomen. Uit vijf van deze sporen werd middeleeuws aardewerk ingezameld. Het gaat in totaal om vijf oxiderend gebakken geglazuurde scherven en drie reducerend gebakken scherven waarvan één fragment met uitgeknepen standvin.

Hoewel de sporencluster erg dicht is lijkt het hier eerder te gaan om een *off site* fenomeen. De vorm en afmeting van de (paal)kuilen is niet van dien aard dat van een gebouw kan gesproken worden. Nagenoeg alle aangetroffen kuilen waren rond tot ovaal en maten gemiddeld 50 x 30 centimeter, hetgeen nogal klein is voor wat men zou verwachten van een paalkuil uit die periode. Ook zou men bij een woonerf heel wat meer aardewerk verwachten dan effectief werd aangetroffen (12 scherven, goed voor een gezamenlijk gewicht van 184 gr).

Figuur 19: Faseringsplan kijkvenster 34.

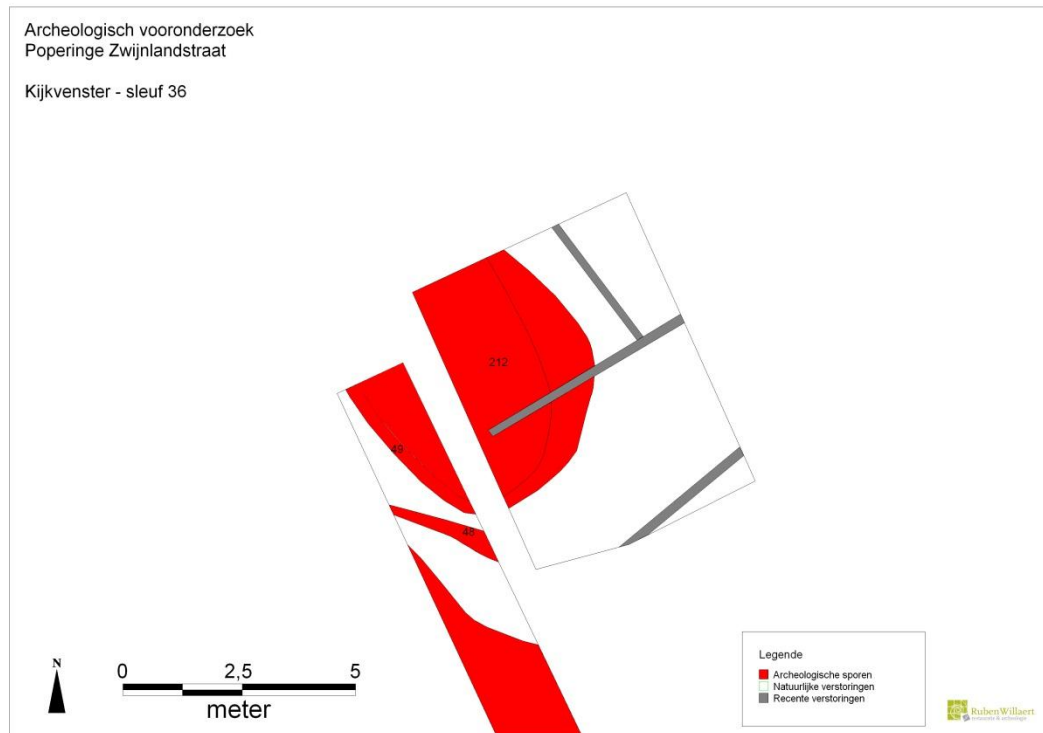
Op drie andere locaties werd een kijkvenster aangelegd in een poging om eventuele sporenclusters in kaart te brengen. Zo werd aan het noordwestelijke uiteinde van sleuf 17 een erg grote kuil (deels) aangetroffen. De kuil, met spoornummer 49, bevatte twee vullingen: een buitenste, lichtgrijze matig zandige leemvulling en een binnenste heterogene vulling met erg veel houtskool en verbrande leem. Er werd echter geen aardewerk gerecupereerd uit dit spoor om een voorlopige datering te bekomen.

Figuur 20: Spoor 49 in sleuf 17.

Een kijkvenster (KV 36) werd aangelegd net ten noordoosten van sleuf 17. De kuil werd hier op een hoger niveau geregistreerd. Uit de buitenste vulling werd geglaazuurd aardewerk gerecupereerd van Noord Franse oorsprong, alsook baksteenfragmenten. Deze combinatie van

materiaalcategorieën laat toe deze context ten vroegste in de late Middeleeuwen te plaatsen. Het kijkvenster leverde verder geen archeologisch relevante sporen op.

Figuur 21: Detailplan van kijkvenster 36.

Centraal in sleuf 15 werden sporen 17, 18 en 19 waargenomen. Omdat ook hier geen vondstmateriaal werd gerecupereerd werd beslist om bij wijze van een kijkvenster vast te stellen of het hier om relevante archeologische sporen ging en of ze deel uitmaakten van een grotere structuur. Bij de aanleg van kijkvenster 35 bleek het echter te gaan om sporen van zeer recente aard, dit op basis van aangetroffen industrieel wit aardewerk. Onderstaande foto weerspiegelt duidelijk de recente aard van sporen 17, 18 en 19.

Figuur 22: Overzichtsfoto van kijkvenster 35 (genomen vanuit het zuidoosten).

Centraal in sleuf 10 werd een klein (paal)kuiltje (spoor 74) geregistreerd waaruit 15 scherven handgevormd aardewerk werden gerecupereerd. De kuil had een zeer uitgeloopte lichtgrijs-witte vulling die erg natuurlijk aardeed. De hoeveelheid gerecupereerd aardewerk (n 10, goed voor 47 gram) was echter van dien aard dat het wel degelijk om een antropogeen spoor ging.

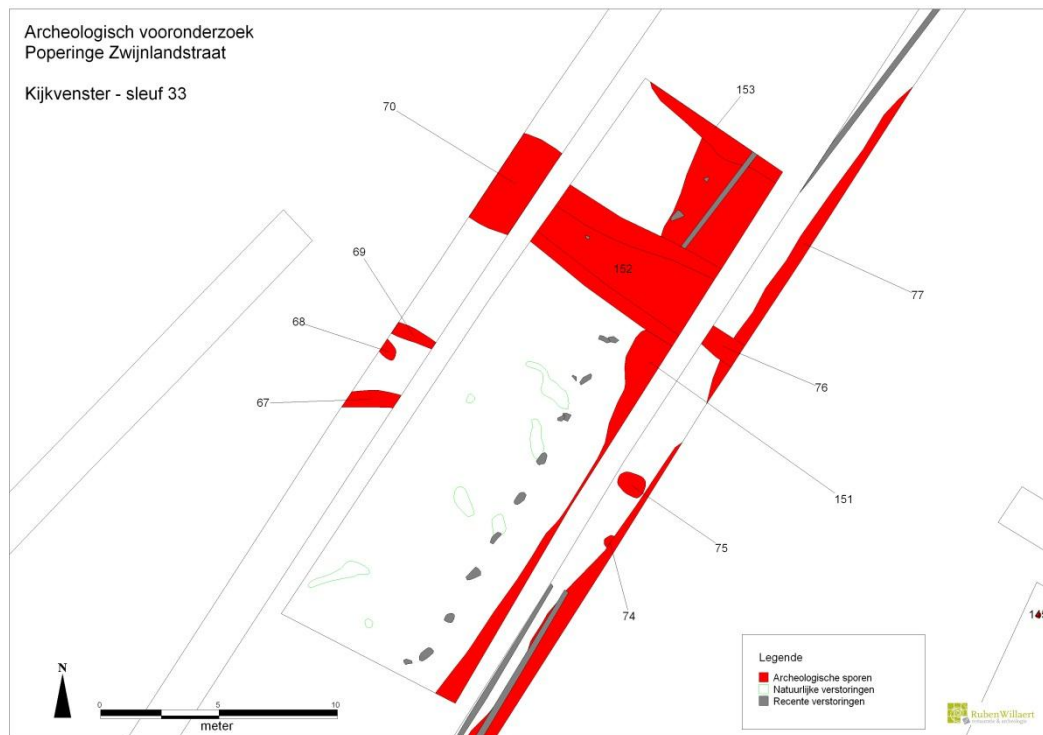
Figuur 23: Detailfoto van spoor 74 in sleuf 10.

Het ging om handgevormd, chamotteverschraald aardewerk. De scherven waren niet besmeten of versierd, alsook kon geen vorm achterhaald worden. Voor dit aardewerk werd een grove datering in de IJzertijd vooropgesteld.

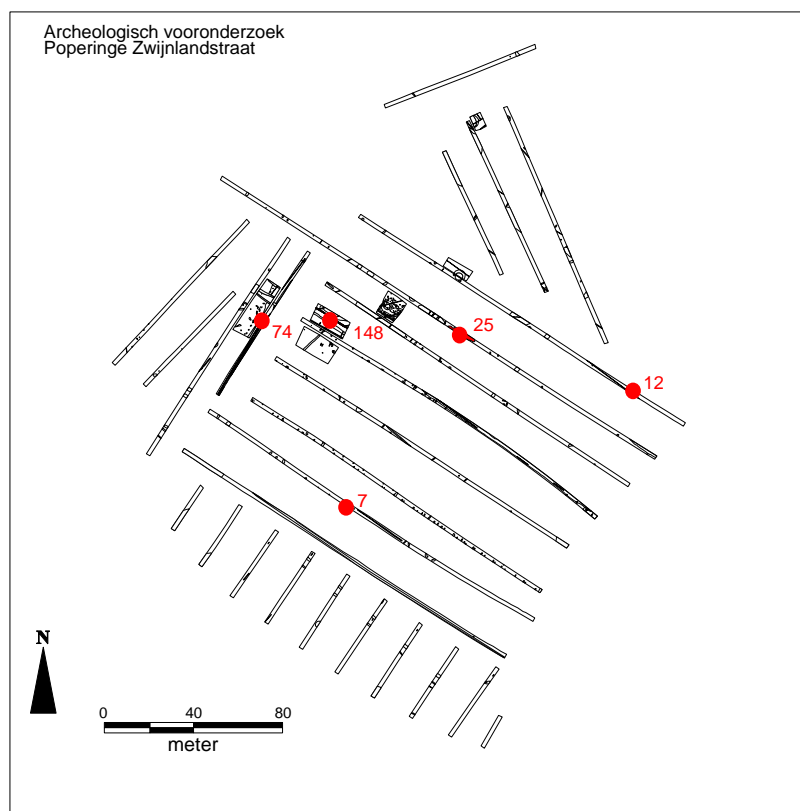
Figuur 24: Handgevormd aardewerk dat werd gerecupereerd uit spoor 74.

In een poging deze kuil aan een eventuele structuur of sporencluster toe te wijzen werd een kijkvenster (KV33) aangelegd tussen sleuf 10 en 11. In dit ca. 190m² grote kijkvenster werden 2 greppels waargenomen. Er konden echter geen andere (paal)kuilen onderscheiden worden. Enkele bodemverkleuringen met dezelfde kenmerken als spoor 74 werden gecoupeerd en natuurlijk bevonden.

Figuur 25: Detailplan van kijkvenster 33.

Op nog vier andere plaatsen werd handgevormd aardewerk ingezameld uit een spoorvulling. Onderstaand kaartbeeld toont de spreiding hiervan.

Figuur 26: De verspreiding van handgevormd aardewerk uit spoorvullingen.

In geval van de meest oostelijke locatie (spoor 12) ging het om slechts één scherv. De overige locaties (sporen 7, 25, 74 en 148) leverden samen 34 scherven op, goed voor een totaal gewicht van 315 gram. Alle scherven passen binnen een datering in de ijzertijd. Het gaat om handgevormd aardewerk. In één geval gaat het om besmeten aardewerk en mogelijks konden ook twee (zeer kleine) fragmenten van een zoutcontainer herkend worden.

In geval van sporen 7 en 74 ging het om een (paal)kuil, spoor 25 was een grote kuil of greppel die schuin aangesneden werd. Spoor 148 is de reeds besproken greppel in kijkvenster 33 (cfr. 3.2.2).

Figuur 27: Detailfoto van spoor 7.

Figuur 28: Detailfoto van spoor 25 (genomen vanuit het zuidoosten).

4. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

4.1. CONCLUSIES

De Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW) plant de inrichting van een nieuwe verkaveling op een terrein in de wijk Zwijnlandstraat - Proones 2 van de gemeente Poperinge (prov. West- Vlaanderen). Aanpalend en onder hetzelfde vergunningsnummer werd een perceel onderzocht in opdracht van de Kerkfabriek Onze Lieve Vrouw Poperinge. Op het terrein worden nieuwe woningen gerealiseerd. Omdat de nieuwbouw eventueel aanwezig archeologisch erfgoed in de ondergrond van de planlocatie kan aantasten, is door het agentschap Onroerend Erfgoed (OE) van de Vlaamse Overheid aanbevolen om op deze locatie een archeologische terreininventarisatie door middel van proefsleuven uit te voeren.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden 211 antropogene, grondvaste sporen geregistreerd: kuilen, paalkuilen en (segmenten van) greppels.

Er zijn 37 mobilia verzameld: aardewerkfragmenten, bouw materiaal, onverbrand dierlijk bot, metaal en steen.

Diverse greppels en (paal)kuilen zijn op grond van geassocieerd aardewerk gedateerd in de late middeleeuwen. De grondvaste sporen met beperkte mobilia zijn geïnterpreteerd als de materiële neerslag van *off site* activiteiten en landinrichting in hoofdzakelijk de 13^e en 14^e eeuw na Chr. De middeleeuwse resten komen meest geconcentreerd voor in het centrale deel van het onderzoeksgebied.

Eveneens centraal in het onderzoeksgebied zijn verschillende kuilen en greppels waargenomen die op grond van geassocieerd aardewerk worden gedateerd in de IJzertijd. Op het eerste zicht manifesteren deze protohistorische resten zich als een weinig dichte spreiding van archeologische fenomenen binnen een zone van maximaal 1.3 ha. Nadere evaluatie leert evenwel dat aantal, aard en spreiding van zowel grondvaste als mobiele resten conformeert met het prospectiebeeld van een protohistorisch erf met korte tot middenlange occupatie. Meest overtuigend is de hoeveelheid handgevormd aardewerk dat is verzameld op de centrale 1.3 ha (34 scherven, 315 gram).

Met betrekking tot de bewaringstoestand van de protohistorische nederzetting dient bovenal de diepte geëvalueerd van het leesbaar sporenvlak. In de centrale zone zijn oudere sporen vanwege bodemverwerking of zgn. verbruiningsprocessen pas onderscheiden tussen 60 en 80 cm –Mv. Aangenomen wordt dat bij huizenbouw in de IJzertijd doorgaans niet dieper is gefundeerd dan 80 cm –Mv. De verwachting dat gebouwresten nog bewaard zullen zijn binnen het plangebied is met andere woorden laag. Meest waarschijnlijk zijn uitsluitend nog de diepste delen van erfgreppels en waterputten en poelen bewaard op de vindplaats.

4.2. AANBEVELINGEN

De kennis over landelijke bewoningsvormen tijdens de IJzertijd in ZW Vlaanderen is nog beperkt. Op grond hiervan kunnen de resten die zijn geïnventariseerd binnen het plangebied Zwijnland als waardevol worden geëvalueerd. Aanvullend archeologisch onderzoek van het centrale 1.3 ha grote deelgebied strekt dan ook tot aanbeveling.

De beperkte conservering van de vindplaats legitimeert evenwel geen intensieve vlakdekkende opgraving. Een extensieve opgraving van het centrale deelgebied moet kunnen volstaan om

bewaarde (dieper ingegraven) delen van het IJzertijd erf op te sporen en onderzoeken. Voorgesteld wordt om het aanvullend onderzoek in de directe omgeving van de meest gunstige observatie (kijkvensters 32 en 33) aan te vatten en vertrekkend hieruit stapsgewijs uit te breiden tot maximaal 50%, d.i. 6.500 m².

Figuur 29: Advies vervolgonderzoek: 50% van de afgebakende zone (6500m2)